

УДК 351.9:35.075

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-2\(78\)-24](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-2(78)-24)

Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного адміністрування,
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»,
innaorlova@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9227-7426

Ганна КУЗЬМЕНКО

доктор філософії за спеціальністю «Публічне управління та урядування»,
доцент кафедри публічного адміністрування,
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»,
anna-kuzmenko96@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0672-7633

Ірина КАПЕЛІСТА

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного адміністрування,
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»,
kapelistaja.irina@ukr.net

ORCID: 0000-0002-1983-4617

Алла ДАКАЛ

доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного адміністрування,
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»,
alladakal@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3221-353X

АНТИКОРУПЦІЙНІ ПРАКТИКИ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стаття присвячена комплексному аналізу сучасного стану, ідентифікації ключових викликів впровадження та визначення перспективних напрямів розвитку антикорупційних практик у публічній службі України. Здійснено аналіз нормативно-правової бази у сфері запобігання та протидії корупції на публічній службі, охарактеризовано його інституційну основу. Акцентовано на питанні електронного декларування публічних службовців в умовах війни та внесенні додаткових законодавчих правок. Охарактеризовано основні показники діяльності профільної інституції в сфері запобігання корупції щодо повної перевірки декларацій, моніторингу способу життя, неподання (несвоєчасного) подання декларацій, спеціальних перевірок публічних службовців та конфлікту інтересів. Акцентовано на антикорупційній стратегії та державній антикорупційній програмі як тактичному кроку реформи, спрямованому на зниження корупції в публічному управлінні. Наголошено на антикорупційній експертизі як механізмі превенції корупції на стадії розробки нормативно-правових актів, що постає засобом досягнення цілей, сформованих у програмі та стратегії. Представлено узагальнені показники оцінки корупційного досвіду населення та виявлено за поширеністю такі ключові сфери як будівництво та земельні відносини, державна та комунальна медицина, діяльність правоохоронних органів та сервісних центрів МВС, послуги закладів вищої освіти. Виявлено, поточна методологія верифікації, що фактично копіює анкету самооцінки, не виконує цю функцію, створюючи додаткову завантаженість на уповноважених і спеціалістів НАЗК формуючи рутинні запити на відміну від аналізу ефективності антикорупційної діяльності. Акцентовано на запровадженні проактивних комунікацій в органах влади. Розглянуто просвітницькі проєкти для публічних службовців. Для досягнення відчутних результатів потрібно посилити моніторинг, забезпечити невідворотність покарання, а також підвищити рівень довіри громадян до антикорупційних органів.

Ключові слова: корупція, антикорупційні практики, публічна служба, протидія корупції, публічні службовці, ефективність, результативність, реформи, удосконалення, антикорупційна діяльність, публічне управління, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, прозорість, доброчесність.

Inna Semenets-Orlova, Hanna Kuzmenko, Iryna Kapelista, Alla Dakal. ANTI-CORRUPTION PRACTICES IN THE PUBLIC SERVICE OF UKRAINE: CURRENT STATUS, IMPLEMENTATION CHALLENGES AND DEVELOPMENT PROSPECTS

The article is devoted to a comprehensive analysis of the current state, identification of key challenges in the implementation and definition of promising directions for the development of anti-corruption practices in the public service of Ukraine. The analysis of the regulatory and legal framework in the field of preventing and combating corruption in the public service is carried out, its institutional basis is characterized. The emphasis is on the issue of electronic declaration of public servants in wartime and the introduction of additional legislative amendments. The main indicators of the activity of the profile institution in the field of corruption prevention are characterized in terms of full verification of declarations, monitoring of lifestyle, failure to submit (untimely) submission of declarations, special inspections of public servants and conflict of interest. The emphasis is on the anti-corruption strategy and the state anti-corruption program as a tactical step of the reform aimed at reducing corruption in public administration. The emphasis is on anti-corruption expertise as a mechanism for preventing corruption at the stage of developing regulatory and legal acts, which becomes a means of achieving the goals formed in the program and strategy. Generalized indicators of the assessment of the corruption experience of the population are presented and such key areas as construction and land relations, state and municipal medicine, the activities of law enforcement agencies and service centers of the Ministry of Internal Affairs, and services of higher education institutions are identified in terms of prevalence. It was found that the current verification methodology, which actually copies the self-assessment questionnaire, does not perform this function, creating an additional workload for NACP officials and specialists by forming routine requests in contrast to analyzing the effectiveness of anti-corruption activities. The possibility of citizens to participate in the implementation of anti-corruption activities is noted. The emphasis is on the introduction of proactive communications in government bodies. Among the tools for involving the public in the implementation of anti-corruption practices, the emphasis is on public councils. It was found that the public's awareness of public control tools remains critically low, and public servants are not motivated to take proactive steps in this direction. Educational projects for public servants are considered. Based on the analysis, anti-corruption practices are classified by functional purpose, which serves as a comprehensive study and identification of gaps for effective fight against corruption. It is substantiated that the introduction of a number of anti-corruption practices in the public service of Ukraine confirms progress, but the effectiveness of their use remains mixed. To achieve tangible results, it is necessary to strengthen monitoring, ensure the inevitability of punishment, and also increase the level of trust of citizens in anti-corruption bodies.

Key words: corruption, anti-corruption practices, public service, combating corruption, public servants, efficiency, effectiveness, reforms, improvement, anti-corruption activities, public administration, state authorities, local self-government bodies, transparency, integrity.

Постановка проблеми. Проблема корупції в публічній сфері під час воєнного стану набуває загрозливих масштабів. В умовах, коли держава протистоїть масштабним викликам та непередбачуваності війни, корупційні дії представників влади безпосередньо виснажують її спроможність вести оборону та гарантувати безпеку громадян. Тому необхідність актуальних досліджень у цьому напрямі та їх об'єктивної оцінки є очевидною.

За роки незалежності Україна активно працює над модернізацією та підвищенням ефективності публічної служби. Центральним елементом даного процесу стало формування інституцій, що забезпечують функціонування публічної служби, контроль за доброчесністю посадовців, управління конфліктами інтересів, а також превенцію та виявлення корупційних порушень. Попри ці зусилля, наша держава постійно стикається з викликами, які вимагають негайного впровадження ефективних запобіжних та стримуючих заходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення останніх наукових джерел та експертних публікацій вказує на ключову роль антикорупційних практик у забезпеченні ефективності публічної служби України. Значний доробок у вивченні сучасного стану, ідентифікації бар'єрів для впровадження антикорупцій-

них практик представлено у працях низки провідних дослідників, зокрема: С. Богуславської [2], В. Козіної [5], В. Стронець [2] А. Федоренка [20], Т. Хабарової [21] та інших. Огляд сучасних наукових досліджень та публікацій виявив постійне та поглиблене обговорення питань, пов'язаних із впровадженням антикорупційних практик у публічній службі України, що свідчить про актуальність цієї теми впродовж останніх років. Це підкреслює нагальну потребу в аналізі її поточного стану, існуючих викликів та стратегічних напрямів розвитку.

Метою статті є комплексний аналіз сучасного стану, ідентифікації ключових викликів впровадження та визначення перспективних напрямів розвитку антикорупційних практик у публічній службі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. До основних суб'єктів віднесено боротьби з корупцією віднесено Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) як центральний орган виконавчої влади з спеціальним статусом, відповідальний за розробку та реалізацію державної антикорупційної політики; Національне антикорупційне бюро (НАБУ) як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, завдання якого полягає у попередженні, виявленні, припиненні, розслідуванні, розкритті

корупційних, а також інших кримінальних правопорушень; Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру; Вищий антикорупційний суд.

Таким чином, було сформовано інституційну базу та запроваджено нові механізми з запобігання корупції. Серед них – забезпечення прозорих державних закупівель, відкриття державних реєстрів та інших публічних даних, а також перевірка декларацій суб'єктів декларування. Незважаючи на значний прогрес, досягнення у подоланні корупції залишаються неоднозначними. Корупція, що глибоко проникла в суспільну повсякденність і стала звичною, потребує більш комплекснішого підходу, ніж просто ухвалення антикорупційних законів та заснування спеціалізованих органів.

За результатами дослідження [10] довіра до НАЗК в лютому-березні 2025 р. практично лишилася на такому ж рівні (19), що й у 2024 р. (19,2). Рівень довіри до НАБУ у вересні 2024 р. сягав 22,1, а на початку 2025 року – 21,3. Подібна ситуація щодо рівня довіри прослідковується і до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Однак, при зіставленні з 2021 роком, фіксується незначне зростання рівня суспільної довіри до згаданих антикорупційних органів (табл. 1).

Вважаємо, такі показники обумовлені недостатньою ефективністю, відсутністю відчутних результатів, політичним впливом та загальним рівнем корупції.

Зростання довіри до антикорупційних інституцій вимагає не тільки їхньої дієвої роботи, а й сприяння з боку політичного керівництва, гарантування їхньої незалежності, налагодження ефективної комунікації із суспільством, та зрештою, конкретних здобутків у сфері протидії корупції.

Нормативно-правова база у сфері запобігання та протидії корупції на публічній службі представлена низкою законодавчих актів. Серед них варто виділити Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII, Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII, Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. Зазначені та інші законодавчі акти формують систему національної антикорупційної політики, яка є основоположною для запобігання та ефективної протидії корупції.

Зокрема, Закон України «Про запобігання корупції» є базовим законодавчим актом, який визначає засади та механізми запобігання і протидії корупції у сфері публічної служби в Україні. Даний компонент є досить важливим у системі правової регламентації, адже закладає інституційний фундамент боротьби з корупційними проявами серед публічних службовців. Антикорупційні положення законодавчого акту включають широке коло осіб (державних службовців, посадовців місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ, інших громадян), що виконують публічні функції, а також містить вимоги стосовно етичної поведінки таких осіб та покладає на них зобов'язання, які постають засобами попередження корупційних проявів.

Серед ключових норм даного акту визначено вимогу обов'язкового подання декларацій про доходи, витрати, а також майновий стан та фінансові зобов'язання особами, які займають публічні посади. Метою даного механізму є підвищення прозорості та підзвітності, що гарантує контроль за відповідністю між задекларованими доходами та наявними активами публічних службовців. Електронне

Таблиця 1

Оцінка довіри до антикорупційних інституцій

	липень-серпень 2021 року			вересень 2024 року			лютий-березень 2025 року		
	не довіряють*	довіряють**	важко відповісти	не довіряють*	довіряють**	важко відповісти	не довіряють*	довіряють**	важко відповісти
Національне антикорупційне бюро України	69,6	15,2	15,3	58,0	22,1	19,9	62,3	21,3	16,5
Спеціалізована антикорупційна прокуратура	69,3	13,6	17,2	58,0	19,4	22,7	61,6	20,4	18,0
Національне агентство з питань запобігання корупції	69,6	13,2	17,2	57,4	19,2	23,4	62,1	19,0	18,8

Джерело: [10]

сума відповідей «зовсім не довіряю» та «скоріше не довіряю»

** сума відповідей «повністю довіряю» та «скоріше довіряю»

*** різниця між часткою тих, хто довіряє і тих, хто не довіряє

декларування стало важливим кроком, що слугувало підвищенню спроможності громадськості та держави контролювати дотримання антикорупційних вимог.

В умовах режиму воєнного стану у 2022 році тимчасово було скасовано обов'язок подавати електронні декларації для посадовців. Це рішення ґрунтувалося на об'єктивних чинниках: активні бойові дії унеможливили своєчасне заповнення та подання декларацій, а також збір усіх підтверджувальних документів для забезпечення достовірної інформації.

Однак, уже в 2023 році відновлення електронного декларування вийшло на перший план, ставши предметом інтенсивних публічних дискусій та складних процедур узгодження і голосування.

Результатом став прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану» від 20 вересня 2023 року № 3384-IX, який відновлював не тільки електронне декларування, проте було внесено додатково поправки до Закону України «Про запобігання корупції». Серед основних зміни слід відзначити наступні: відновлення обов'язку подання декларацій, повідомлення про значні зміни в майновому стані; відновлення повноважень щодо повних та спеціальних перевірок декларацій; гарантування відкритого цілодобового доступу до Єдиного державного реєстру декларацій; встановлення строків подання декларацій за 2021–2022 роки; можливість подання виправлених декларацій; зміни щодо кількості декларантів; зміни в механізмі та строках внесення поправок у подані декларації.

Як відзначається в даному контексті, «...попри численні побоювання та міфи, якими був оточений процес відновлення електронного декларування, оновлений Закон про запобігання корупції» став більше відповідати міжнародним стандартам та правилам» у першу чергу, «...підсилено заходи, спрямовані на боротьбу з реальними загрозами та ризиками, одночасно з усуненням вимог, які, радше, слугували створенню певної статистики боротьби, ніж запобіганню порушень» [5].

Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» (ч. 1 ст. 31) визначено створення Ради громадського контролю при НАБУ. Відповідно до Положення про Раду громадського контролю при Національному антикорупційному бюро (п. 5), затверджене

постановою КМУ від 16 лютого 2022 року № 132 [11], рада: заслуховує інформацію про роботу, здійснення планів та завдань бюро; розглядає звіти Національного бюро та на протязі двох тижнів надає свій висновок; організовує заходи публічного спрямування щодо обговорення актуальних питань роботи НАБУ; здійснює громадську діагностику стосовно врахування бюро пропозицій та зауважень громадськості щодо його діяльності, забезпечення ним прозорості та відкритості, дотримання правових актів, спрямованих на запобігання й протидію корупції; сприяє громадському обговоренню проєктів нормативно-правових актів з питань роботи НАБУ; готує та оприлюднює щорічний звіт про свою роботу та виконує інші повноваження передбачені положенням.

Слід відзначити, що НАЗК за сприяння Антикорупційної ініціативи Європейського Союзу в Україні (EUACI) сформовано загальну національну інформаційну кампанію, направлену на громадський контроль за владою як важливий компонент запобігання корупції. У межах кампанії основний акцент зроблено на популяризації загальнодержавних та місцевих механізмів громадського моніторингу, контролю з боку українських громадян відносно дій влади, а також участі в прийнятті рішень (подання електронних петицій, запитів, здійснення громадських слухань і консультацій, доступ до відкритих даних тощо).

Аналіз партнерів НАЗК з громадського сектору свідчить, що поінформованість населення щодо інструментів громадського контролю залишається критично низькою, а публічні службовці, громадяни не повністю розуміють позитивні сторони їх використання, не є вмотивованими для проактивних кроків. Для ефективного використання утворених державою сервісів і процедур важливим є підвищення рівня поінформованості громадян щодо них, а також мотивації щодо їх використання через промоції успішного досвіду громад [3].

Звідси випливає, що за умови дотримання положень антикорупційного законодавства, участь громадськості в забезпеченні антикорупційних практик дасть хороший ефект. Однак у практичній площині існує багато стримувальних детермінант, розпочинаючи з відсутності практики взаємодії із органами публічної влади та культури заявляти щодо протиправних діянь інших осіб, продовжуючи обмеженнями доступу до публічної інформації зі сторони органів публічної влади; неврегульованість механізму реагування на антикорупційні повідомлення громадських об'єднань та бажання органів публічної влади їх контролювати [21, с. 181].

Далі розглянемо просвітницькі проекти для публічних службовців. Так, за підсумками минулого року було проведено більш ніж 90 навчально-просвітницьких заходів для публічних службовців та антикорупційних уповноважених, кардинальне оновлення платформи Study.nazk, запуск чотирьох нових онлайн-курсів [9].

На навчальній платформі Study.nazk (<https://study.nazk.gov.ua/>) кількість користувачів у 2024 році збільшилася у два рази та сягнула більш ніж 216 тис. користувачів, тоді як у 2023 році нараховувала 101 тис. Кількість реєстрацій на курси перевищила 285 тис. Користувачі отримали більше 244 тис. сертифікатів (це 85% від кількості реєстрацій на курси за попередній рік). Для зіставлення у 2023 році нараховувалася 91 тис. сертифікатів, що таким чином склало 79% від кількості реєстрацій [18].

Осучаснено й технічні можливості платформи, зокрема: а) з'явився простий пошук і групування контенту курсів; б) адаптивний дизайн до більш простого використання на різних пристроях; в) оновлена секція з інструкціями та відповідями на найбільш важливі звернення від користувачів; г) окремі розділи для публічних службовців, антикорупційних уповноважених та освітян.

Резюмуючи вищевикладене, можемо констатувати, що сучасні антикорупційні практики можна класифікувати щодо функціонального призначення за напрямками, які включають багатогранні елементи боротьби з корупцією: 1) нормативно-правові практики, що слугують створенню та удосконалення законів, стратегій і програм, які формують правову базу щодо протидії корупції; 2) інституційні практики, які спрямовані на створення і забезпечення діяльності спеціалізованих антикорупційних органів, механізмів; 3) превентивні практики, що спрямовані на запобігання виникненню корупції через усунення її чинників; 4) викривальні та правозастосовні практики (процеси з виявлення, розслідування і покарання за корупційні діяння); 5) контрольні та наглядові практики, що направлені на здійснення внутрішнього/зовнішнього контролю за діяльністю органів, посадових осіб; 6) просвітницькі/освітні практики, що направлені на підвищення рівня поінформованості

громадян та публічних службовців відносно деструктивного впливу корупції, шляхів її подолання.

Зазначене групування надає змогу не лише описати сучасний стан антикорупційних практик, однак виявити прогалини та краще діагностувати явище корупції в Україні зважаючи на сучасні виклики та воєнний стан. Тільки інтегрований підхід, що охоплює усі окреслені напрями та є актуальним для ефективної боротьби з корупцією.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Запроваджені механізми з запобігання корупції, зважаючи на вагомий здобутки, мають двоякий характер. Подолання корупції вимагає значно ширшого підходу, ніж прийняття антикорупційних законодавчих актів та створення спеціалізованих інституцій. Система електронного декларування стала важливим кроком для розширення можливостей як громадськості, так і держави щодо контролю за додержанням антикорупційних вимог. В умовах воєнного стану Антикорупційна стратегія та Державна антикорупційна програма постають інструментами, спрямованими на зниження рівня корупції, особливо в найбільш проблемних сферах суспільства. Антикорупційна програма органу влади виступає основоположним документом антикорупційного вектору та визначає засади загальної відомчої політики з запобігання та протидії корупції, спрямована на управління корупційними ризиками в роботі конкретного органу влади. Підкреслено роль антикорупційної експертизи як превентивного інструменту. Вона є ключовим на етапі створення нормативно-правових актів, допомагаючи реалізувати цілі, передбачені програмою та стратегією. Оцінювання ефективності діяльності антикорупційних уповноважених органів влади є вирішальним кроком для забезпечення прозорості та підзвітності в публічному управлінні. Методологія оцінки ефективності роботи уповноважених осіб має потенціал для удосконалення, проте на даний час не забезпечує об'єктивного аналізу антикорупційної діяльності в державних органах. Щоб підвищити прозорість і доброчесність державного управління, слід переформатувати систему оцінювання, зосередивши її на результативності.

Література:

1. Антикорупційна експертиза. Аналітичний звіт про результати роботи у 2023 році. Національне агентство з питань запобігання корупції. 2024. 30 с. URL: <https://nazk.gov.ua/pdfs/?file=/wp-content/uploads/Pages/17/16/1716c10fbb37870e17cb2e9a8da5ffda3afcd118c33731bdcc761a64233561a18682626.pdf>
2. Богуславська С. І., Стронець В. А. Антикризова стратегія держави для запобігання та протидії корупції в сфері публічного управління в умовах воєнного стану. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 6. 2024. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.6.5>

3. Громадський контроль проти корупції: НАЗК з партнерами почали нову інформаційну кампанію. Національне агентство з питань запобігання корупції. 27.08.2024. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/gromadskyu-kontrol-proty-koruptsii-nazk-z-partneramy-pochaly-novu-informatsiyu-kampaniyu/>
4. Деякі питання Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції : постанова Кабінет Міністрів України від 20 листопада 2019 р. № 952. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2019-%D0%BF#Text>
5. Козіна В. Відновлення е-декларування: у НААУ підготували посібник для декларантів. Національна асоціація адвокатів України. 02.11.2023. URL: <https://unba.org.ua/news/8483-vidnovlennya-e-deklaruvannya-u-naau-pidgotuvai-posibnik-dlya-deklarantiv.html>
6. Корупція в Україні 2024: розуміння, сприйняття, поширеність. Аналітичний звіт за результатами опитування населення та бізнесу. Київ, 2024. 146 с.
7. Методологія проведення оцінки ефективності роботи уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції : наказ Національного агентства з питань запобігання корупції 28.07.2023. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/uploads/osr-27/zahid-1049/zahid-progress-1427/organ-148/485-1113685209-65252dc6ec35a.pdf>
8. НАЗК відзначило кращі практики антикорупційної комунікації держорганів. Національне агентства з питань запобігання корупції. 26.07.2024. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-vidznachylo-kra-schi-praktyku-antikoruptsiynoi-komunikatsii-derzhorganiv/>
9. НАЗК підбило підсумки 2024 року. Національне агентство з питань запобігання корупції. 06.02.2025. URL: <https://surl.lt/uviiu>
10. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий-березень 2025р.). Разумков Центр. 24 березня 2025. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r>
11. Питання Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро : постанова Кабінет Міністрів України від 16 лютого 2022 р. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-2022-%D0%BF#Text>
12. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
13. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
14. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки : Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
15. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки : постанова Кабінет Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>
16. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції : наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 18.05.2023 року № 109/23. URL: <https://surl.lu/chmuud>
17. Про схвалення Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції на період до 2025 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінет Міністрів України від 22 грудня 2023 р. № 1203-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1203-2023-%D1%80#Text>
18. Результати роботи НАЗК за 2024 рік: просвітницькі проекти для публічних службовців, освітян і молоді. Національне агентство з питань запобігання корупції. 22.01.2025. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/rezultaty-roboty-nazk-za-2024-rik-prosvitnytski-proekty-dlya-publichnyh-sluzhbovtiv-osvit-yan-i-molodi/>
19. Результати роботи НАЗК за другий квартал 2025 року за напрямом антикорупційної експертизи. Національне агентства з питань запобігання корупції. 10.07.2025. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/rezultaty-roboty-nazk-za-drugyy-kvartal-2025-roku-za-napryamom-antikoruptsiynoi-ekspertyzy/>
20. Федоренко А. Антикорупційні Уповноважені: як НАЗК оцінює їхню ефективність. Громадський простір. 14.02.2025. URL: <https://www.prostir.ua/?blogs=antikoruptsiyni-upovnovazheni-yak-nazk-otsinyuje-jih-efektyvnist>
21. Хабарова Т. В. Роль громадянського суспільства у запобіганні та протидії корупції. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Право». Вип. 35. 2023. С. 178–184. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-35-20>

Дата надходження статті: 18.06.2025

Дата прийняття статті: 30.06.2025

Опубліковано: 01.10.2025